

Webkettes szolgáltatások alkalmazásának lehetőségei a zenei könyvtári munkában

◆ Zsoldos Marianna

Az internet gyökerei a hatvanas évekig nyúlnak vissza, amikor is a katonai fejlesztések átkerültek a civil szférába. A KutatóCentrum és a MASMI Hungary Piackutató Intézet felmérése szerint ma már a magyar háztartások fele rendelkezik internet-hozzáféréssel. Ingyenesen hozzáférhető oktatási intézményekben, munkahelyeken, teleházakban, könyvtárakban is. Nagyon sokan használják, beiratkozott és potenciálisan megszólítható olvasóink is. Nélkülözhetetlen a könyvtárak jelenléte.

1989-ben dolgozta ki a webnek (World Wide Web, világháló), azaz az egymással hiperlinkekkel összekötött dokumentumok interneten működő rendszerének az alapelveit *Tim Berners-Lee*, a CERN, a részecskefizikai kutatások európai szervezete munkatársaként. A második generációs web megjelenését pedig 2004-re teszik. Magát a web 2.0 (webkettő) kifejezést *Tim O'Reilly*nek, az O'Reilly Media cég alapítójának tulajdonítják, aki az internetes gazdaság újraéledését értette alatta. A webkettő nem új web, hanem új szemlélet, a meglévő technológiák használatának újragondolása vagy újszerű alkalmazása: a webhasználat és a webszolgáltatások újabb, magasabb szintjét jelenti. A web mint platform jelenik meg, felesleges sok szoftvert megvenni és telepíteni, hiszen számos online alkalmazást használhatunk, amihez egy böngésző elegendő. A webkettő főbb jellemzői a teljesség igénye nélkül: együttműködő web, azaz közösségi együttműködés, tudásmegosztás, a szolgáltatások és tartalmak létrehozásában való aktív részvétel, újrafeldolgozás (remix), címkézés (tagelés), azaz a felhasználók maguk címkézik fel tartalmaikat (tartalmat leíró „kulcsszavak”), ezáltal minél több szempontú visszakeresést tesznek lehetővé.

A webkettőre szerzői jogi szempontból a Creative Commons, azaz a megengedő szerzői jogok a jellemzőek, különböző licencek teszik lehetővé, hogy a szerzői jogot megtartva, mások terjesszék, bemutassák, másolják és interneten közzétegyék az adott szerző alkotását, amennyiben betartják az általa meghatározott feltételeket (pl. *a szerzőt szükséges megjelölni, nem kereskedelmi célú felhasználás, nem módosítható munka, hasonlósági licenc*). A „public domain” pedig a köznek történő felajánlást jelenti (közvagyon), ahol „nincsen jog fenn tartva”.

A webkettőre *eszpee* megfogalmazása a legszimpatikusabb számomra: „Régóta meglévő technológiák (újra)felfedezése (AJAX), átértelmezése (podcast), összekötése (mashup), sőt, a mennyiség átfordulása minőségbe (főleg a sávszélességé). Oldalak helyett alkalmazások, egy mindenkinek helyett mindenki mindenkinek jellegű tartalomkészítés, design helyett tartalom. És persze hype is, annál nagyobb üzlet a web, hogy figyelmen kívül hagyja a fejlődését a pénzszektor. Ezeken túl persze leginkább mint a rakendroll: vagy érzed, vagy nem, és mint sok más dolog: attól, hogy nem hiszel benne, még létezik.”

A webkettes szolgáltatásokat a könyvtárak, köztük a zenei könyvtárak, zenei részlegek is felhasználhatják munkájuk során. Szeretnék néhány ilyen szolgáltatást bemutatni, amit én is használok, főleg a Hangtárnok (hangtarnok.klog.hu), az egri Bródy Sándor Könyvtár zenei gyűjteményének blogja révén.

RSS

A Really Simple Syndication (nagyon egyszerű hírszolgáltatás) rövidítése, melynek lényege, hogy nem kell naponta végiglátogatni kedvenc oldalainkat, hanem egyetlen helyen összegyűjtve jelennek meg kedvenc weboldalaink, blogjaink friss hírei.

Vannak telepítést igénylő és webes felületű hírolvasók, utóbbiak közül a Google Readert használom (<http://www.google.com/reader>), melynek „Share” funkciója révén megoszthatom az általam érdekesnek talált híreket egy-

részt ismerőseimmel, másrészt megadhatom bárkinek a megosztott híreim URL-jét (www.google.com/reader/shared/00082260933307656132), sőt widgetként is beilleszthetem blogomba, így több száz zenei oldal, blog általam érdekesnek talált híreit közvetíthetem. Ennél is tovább megy a TurulMeme, amely a megosztások megosztója (turulmeme.com), legfrissebb híreire feliratkozva mások által érdekesnek talált híreket is megoszthatok, így ismerve meg újabb és újabb oldalakat.

Wikik és a Wikipédia

A wikik szabadon szerkeszthető ismerettárak. A legismertebb a Wikipédia elnevezésű webes enciklopédia, melyen már több mint 12 millió szócikk olvasható és szerkeszthető (kb. 15 millió felhasználó szerkeszti) 265 különböző nyelvű változatban. A magyar nyelvű Wikipédiának is már több mint 124 ezer szócikke van. A magyar Wikipédia zenei tárgyú cikkei között segít eligazodni a Wikipédia zenei portálja, amit olvashatunk, szerkeszthetünk, s természetesen ajánlhatunk olvasóinknak, akár egy ének-zenei tárgyú házi feladat elkészítéséhez is.

Magunk is készíthetünk wikit egyszerűen, a PBworks (korábban PBwiki) segítségével. A FSZEK reneszánsz wikije így készült (reneszansz.pbworks.com), s tanítványaimmal mi is gyakoroltuk használatát (<http://zene.pbworks.com>).

Nagyon hasznosak a zenei könyvtári munkában a wiki formában épülő, public domain kottákat tartalmazó oldalak. Ha nincs meg részlegünknek a felhasználó által keresett kotta, ez is egyik útja lehet igényei kielégítésének. Nézzünk pár példát!

2008. június 30-án újraindult a világ egyik legnagyobb, wiki rendszerű virtuális kottatára, a The International Music Score Library Project, jelenleg *The IMSLP/Petrucci Music Library* néven, mely public domain („közkinccs”) zeneműveket tartalmaz. Kb. 17 731 kotta található s tölthető le pdf-formátumban. Végső célja, hogy összegyűjtse az összes public domain kottát. A kortárs zeneszerzőket is arra bátorítja, hogy osszák meg műveiket. Egy adott zeneműre kattintva elérhetünk biográfiai

adatokat, műjegyzékeket, diszkográfiát. Közösségi szintér is szeretne lenni, ahol az adott zenével kapcsolatos gondolatokat, elemzéseket meg lehet osztani (http://imslp.org/wiki/Main_Page). Nagyon keresettek a kóruskották is, public domain kóruskottákat, szövegeket, fordításokat, zeneszerzők biográfiai adatait találjuk a *ChoralWikin* (www.cpd.org/wiki/index.php/Main_Page). A dalszövegek szintén sok ember érdeklődésére tartanak számot. A *LyricWiki* (http://lyricwiki.org/Main_Page) közösen épül, s nemcsak különböző nyelvű dalok szövegeit olvashatjuk rajta, hanem információt kapunk az előadóról, albumról, sőt a dallal kapcsolatos linkek segítségével eljuthatunk azokra az oldalakra, ahol meghallgatható, megnézhető stb. Bár nem wikirendszerű, de közösségi a magyar *Zeneszöveg.hu* (www.zeneszoveg.hu), ahol már 47 ezer magyar dalszöveget, 2823 előadóról információkat, a dalokhoz tartozó videókat találunk, sőt néhány dal kottája is megvásárolható, letölthető. Az oldal kibővült külföldi dalszövegekkel is, amelyeket a felhasználók dalszövegfordítással egészíthetnek ki.

Ajánlott public domain kottagyűjtemények még: Musopen Public Domain Sheet Music, Mutopia Project, Werner Icking Music Archive, Wikifonia.

A zenei tájékoztatás talán egyik legnehezebb területe, ha bejön egy olvasó s eldúdol egy dallamot, hogy mi is ez. Ezen a problémán segíthetnek az alábbi oldalak.

Dallamfelismerők

Musipedia: dallamok, melódiák, zenei témák kereshető, szerkeszthető és bővíthető gyűjteménye (www.musipedia.org). *Midomi*: beépített melódiá- és beszédfelismerő szoftvere megpróbálja beazonosítani a mikrofonba elénekelt, eldúdolt dalt, de elég, ha szöveges információt adunk meg. Saját zeneszámokat is rögzíthetünk, amelyeket aztán a felhasználók véleményezhetnek (www.midomi.com).

WatZatSong: ha a fejünkben van egy dallam és nem tudjuk, mi az, harminc másodpercen belül bejuttatjuk vagy mikrofonba dúdoljuk, és a többi regisztrált tag megpróbálja kitalálni, mi is az a dal – nagyon jó szórakozás is egyben (www.watzatsong.com).

Online linktárakat hozhatunk létre, azokat a linkeket gyűjthetjük össze, amelyek hasznosak, érdekesek a zenei könyvtári munkában. Minden egyes linkhez rövid leírást, és ami még fontosabb, címkét (taget) lehet fűzni, látványos címkefelhő formában beilleszthetjük a blogunkba. Az általam s még két zenei könyvtár által használt szolgáltatás a del.icio.us: <http://delicious.com/zeneikonvrtar>, <http://delicious.com/RobinsonMusicLibrary>, <http://delicious.com/AMRLibrarian>.

Közösségi oldalak

Néhány közösségi oldalon regisztráltuk zenei könyvtárunkat – pl. iwiw (klub: BSK Zenei Könyvtár), itt felhasználóinkat, ismerőseinket próbáljuk összegyűjteni, értesítjük őket a kiemelt üzenőfalon híreinkről, újdonságainkról. A MySpace-en jellemzőbb a zenekarokkal való kapcsolattartás (www.myspace.com/hangtarnok). Használhatjuk akár újabb közösségi oldal létrehozására a Ning szolgáltatásait. Úgy gondolom, ahol emberek vannak, közösség alakul ki, legyünk jelen mi is, és alkalmas pillanatban szólítsuk meg őket.

Médiamegosztás

Nagyon fontos, hogy fotózzunk, videózzunk minden könyvtári eseményen, s ezt osszuk is meg olvasóinkkal. Ehhez segítséget a képmegosztó és videómegosztó oldalak adnak. A képmegosztók közül mi a Flickr és a Picasa ingyenes szolgáltatásait vesszük igénybe, ahová feltölthetjük könyvtárunk fotóit, mások megnézhetik, véleményezhetik az adott képeket, persze a blogunkra, honlapunkra is beilleszthetők e képek (www.flickr.com/photos/hangtarnok; www.flickr.com/photos/cimlibrary).

Fotóinkat feldobhatjuk, izgalmasabbá, színesebbé tehetjük az online ún. slideshow készítő segítségével, ahol animálhatjuk a képeket, effekteket, zenét stb. adhatunk hozzá. Mi cédeújdonságainkat, azaz az új cédek borítóit a Slide (<http://www.slide.com>) segítségével tesszük látványosabbá. A másik általunk használt eszköz a Moblyng (www.moblyng.com), ahová pl. az I. Egri Diák-NET konferencia képeit töltöttem fel igen látványos formában.

Tegyük viccesebbé, érdekesebbé könyvtárunk képeit, rendezvényeinek plakátjait, a cédeborítókat, és még számos izgalmas dolgot készíthetünk pl. a Big Huge Labsen, amit aztán egyszerűen fel is tölthetünk a Flickr-re (<http://bighugelabs.com/flickr>).

A számos videómegosztó oldal közül mi leggyakrabban a YouTube-ot használjuk, nem azért, mert a legjobb, hanem azért, mert a legtöbbet látogatják. Profilunkra (www.youtube.com/user/Hangtarnok) a zenei gyűjteményünk bemutatkozó filmjét, jeles napokhoz (pl. ballagás, anyák napja, tanévnyitó, nyugdíjas búcsúztató stb.) kapcsolódó hangulatos zenei ajánlókat, zenei korszakokat (középkor, reneszánsz, barokk) bemutató kisfilmeket tettünk föl. Ezeket akár digitális táblán is felhasználhatják a pedagógusok.

A YouTube másik szempontból azért is hasznos, mert rengeteg zene megtalálható rajta, amit lejátszhatunk az érdeklődőknek, ha gyűjteményünkben nincs meg.

Zenei tárgyú könyvtári prezentációink megosztására is van lehetőség, ezekre a szolgáltatásokra hívjuk fel felhasználóink figyelmét is, hiszen a mi prezentációnkon kívül (www.slideshare.net/hangtarnok) található pl. a pedagógusok is hasznos bemutatókat.

Lehetetlen, hogy egy zenei gyűjteményben minden zene meglegyen, felhasználóink ízlése, érdeklődése nagyon szerteágazó. Ha a keresett zene nincs meg, szolgáltatathatjuk azt a különböző webkettes zenei szolgáltatások segítségével, melyeknek száma napról napra nő. Kikeressük, s meghallgathatja (streaming), néhol le is töltheti a keresett számot. Ezek közösségi oldalak, sőt némelyik még ízlésünket is számon tartja, és más zenéket is ajánl nekünk vagy felhasználóinknak, olvashatunk az előadóról, diszkográfiát találhatunk stb. Blogunkra, honlapunkra is beilleszthetők a zenék. Ajánlott oldalak: Last.fm (www.last.fm/), Imeem (www.imeem.com/), Deezer (www.deezer.com/hu).

Hasznos lehet a Classic Cat (www.classiccat.net), az ingyenes klasszikus zenét keresők paradicsoma. Zeneszerzők és műveik, előadók, hangszerek, műfajok szerinti bontásban gyűjti össze azokat az oldalakat, ahonnan letölthetők az egyes klasszikus művek.

A blog szó a webnaplóból rövidült: Web+log (napló) = weblog, majd weblog ⇒ we blog ⇒ blog, melyet mi is kiválóan hasznosíthatunk könyvtári területen. A magyar könyvtári blogok gyűjtőhelye a klog (könyvtár + blog = klog): <http://klog.hu>. Érdeemes végignézni mindegyiket, rengeteg ötletet adnak. Ha valakinek kedve támad blogolni, kipróbálhatja magát, először gyakorolhat valamelyik ingyenes blogszolgáltatónál: freeblog.hu, blog.hu, blogter.hu, blogspot.com, wordpress.com.

Összegyűjtöttem a zenei könyvtári blogokat, figyelem őket rendszeresen. Néhányból remek tippeket lehet nyerni, legtöbbjük amerikai. Magyar vonatkozásban a Kávészünetet, az Országos Idegennyelvű Könyvtár blogját említjük meg Zeneműtára révén: <http://oik.klog.hu/category/zenemutar>. Bár nem blog, de példamutató oldal a Békés megyeiek virtuális zenei könyvtára *Gellért Mária* szerkesztésében: www.zeneikonyvtar.hu.

Kifejezetten magyar zenei könyvtári blog az általam szerkesztett Hangtárnok, az egri Bródy Sándor Könyvtár zenei gyűjteményének blogja. Mire is használható?

Friss információk a zenei könyvtárról, gazdag illusztrálási, figyelemfelkeltési lehetőség, újdonságok közzététele színes formában, online referenz lehetőség (pl. Meebo), érdekes, hasznos oldalak ajánlása, közvetlen kommunikáció az olvasókkal hozzászólás, ajánlás, szavazás formájában, s persze közösséget formálhat és erősíthet, linkek adatbázisunkra, cédelistáinkra, a könyvtár honlapjára, tudatosíthatjuk létünket, népszerűsíthetjük részlegünk szolgáltatásait. Használjuk a webkettőt, mert értünk van! ■

Az előadás elhangzott a XVI. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál Könyvtáros Klubjában, az MKE Zenei Könyvtárosok Szervezetének szervezésében 2009. április 24-én.

A prezentáció megtekinthető:

<http://hangtarnok.klog.hu/2009/04/25/webkettes-szolgáltatások-alkalmazásának-lehetőségei-a-zenei-könyvtári-munkában>

Magyar történeti alkotmány

A magyar történeti alkotmány mintegy százötven éve jelent meg utoljára egységes szerkezetben. A most napvilágot látott, hiánypótló mű tárgya szerves része a magyar politikai kultúrának, állam- és jogtörténetnek, államfilozófiának.

A munka elvégzésére Zétényi Zsolt vállalkozott a Magyarországért Egyesület felkérésére.

A könyv 1137 oldal terjedelmű, ebből 180 oldalt a bevezető tanulmány tesz ki, majd a „szokásjog” rövid megidézését követi az 1848. évi keletkezett „sarkalatos törvények” sorolása, az 1222. évi törvényekkel (Aranybulla) kezdődően. Az „alkotmányos jelentőségű törvények” (1867–1944) után következnek a „jelentősebb közjogi törvények 1944-ig. A törvények tárgykör szerinti felsorolása mellett a kötetet külön-féle mutatók egészítik ki, és angol nyelvű, részletesebb összefoglaló is olvasható. ■

A Történeti Alkotmány: Magyarország ősi alkotmánya /szerkesztette és a bevezető tanulmányt írta Zétényi Zsolt
Budapest: Magyarországért Kulturális Egyesület, 2009

Budai-díjat kapott a Helikon

Budai-díjat kapott a Helikon Kiadó *Hangzó Helikon* sorozatának legújabb, Radnóti-kötete a XVI. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon.

A Helikon Kiadó 2004-ben indította útjára sorozatát a Kaláka együttes Kányádi című kötetével, amely a költő 75. születésnapjára jelent meg. „A vers az, amit mondani kell” – állítja Kányádi Sándor a sorozat első kötetében. A magyar költészet nagyjai – Kányádi Sándor, Ady, Petőfi, Arany, Kosztolányi, József Attila, Faludy, Radnóti, Dsida Jenő, Csokonai – szólalnak meg a verseskötetekhez mellékelt cédéken, olyan neves előadók tolmácsolásában, mint a Kaláka és a Sebő együttes, Sebestyén Márta, Palya Bea, Ferenczi György, Kátai Zoltán, Cseh Tamás, Novák János, Heidl György, Lovasi András, Gerendás Péter, Kobzos Kiss Tamás, Both Miklós, a Villő Énekegyüttes és a Misztrál együttes. ■